

Securitatea socială în cadrul Uniunii Europene

Eufemia VIERIU,
doctor în drept, lector universitar,
Universitatea Petrol-Gaze,
Ploiești, România

SUMMARY

All legal norms that regulate relations between social security include the right to social security. Social security is a broad and distinct concept, which can be defined as a task of public authorities with the aim of protecting the population against hazards.

Securitatea socială constituie un concept amplu, distinct, ce poate fi definit ca o sarcină a autorităților publice cu scopul protejării populației în fața unor riscuri. Ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile de securitate socială formează dreptul securității sociale. Această ramură de drept s-a desprins din dreptul muncii, devenind, astfel, o disciplină autonomă și aparținând dreptului public.

Securitatea socială încorporează atât asigurările sociale, cât și asistența socială. *Asigurările sociale cuprind: asigurarea de sănătate, prestațiile de maternitate, ajutorul de deces, indemnizația de șomaj, dreptul la pensie, asigurările pentru accidente de muncă și boli profesionale. De asemenea, în cadrul asigurărilor sociale, sunt incluse, cu titlu de prestații non-contributive, și drepturile acordate invalizilor, văduvelor și orfanilor de război, veteranilor de război, foștilor deținuți politici, eroilor martiri, urmașilor și răniților din timpul Revoluției din 1989, magistraților înlăturați din justiție în perioada 1945 – 1952.*¹

Cu privire la anumite instituții juridice, există anumite norme de drept comun în domeniul securității sociale, dar și norme specifice pentru anumite categorii de personal. Astfel, norme generale privind securitatea socială sunt: Legea nr. 346/2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale; Legea nr. 19/2000 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale; Legea nr. 76/2002 privind asigurările pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.

158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului; Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii; Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat; Legea nr. 47/2006 privind sistemul național de asistență socială. Norme specifice pentru anumite categorii de personal sunt, cu titlu exemplificativ: Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor; Legea nr. 128/1997 privind Statutul personalului didactic; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 36/2003 privind sistemul de pensionare a membrilor personalului diplomatic și consular; Legea nr. 179/2004 privind pensiile de stat și alte drepturi de asigurări sociale ale polițiștilor.

*Ca trăsături ale asigurărilor sociale pot fi considerate următoarele:*²

- subiectele raportului de asigurare sunt, pe de o parte, persoana fizică, asiguratul, și, pe de altă parte, organizația de asigurări prin organismele competente;

- conținutul raportului de asigurare este alcătuit, în esență, din dreptul asiguratului la primirea indemnizației de asigurări sociale și obligația corelativă a instituției de asigurări de a o plăti, din obligația asiguratului de a vira contribuția de asigurări sociale, corelativă cu dreptul instituției de asigurare de a pretinde plata contribuției (raport juridic de tip comutativ);

- raportul de asigurare se naște, ca regulă, ex lege, neavând la bază voința subiectelor sale;

- conținutul raportului de asigurare constă, în principal, în furnizarea unor prestații ce reprezintă venituri de înlocuire a câștigului profesional (salariu, alte forme de venit profesional).

Asistența socială este reglementată prin Legea nr. 47/2006 privind sistemul național de asistență socială. Aceasta reprezintă *ansamblul de instituții și măsuri prin care statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, colectivitatea locală și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților (art. 2, alin. (1) din Legea nr. 47/2006).*³

Asistența socială, componentă a sistemului național de protecție socială, cuprinde serviciile sociale și prestațiile sociale acordate în vederea dezvoltării capacităților individuale sau colective pentru asigurarea nevoilor sociale, creșterea calității vieții și promovarea principiilor de coeziune și incluziune socială. Dreptul la asistență socială se acordă la cerere sau din oficiu, după caz; este garantat tuturor cetățenilor români care au domiciliu sau reședință în România, fără niciun fel de discriminare. De asemenea, acest drept este garantat și cetățenilor altor state, apatrizilor, oricărei persoane care a dobândit o formă de protecție și care are domiciliul sau reședința în România, în condițiile legislației române, respectiv, ale acordurilor la care România este parte.

Dreptul securității sociale și dreptul muncii. Dreptul securității sociale cuprinde ansamblul normelor de drept care reglementează raporturile juridice de asigurare socială și raporturile juridice de asistență socială. *Acestea se individualizează față de dreptul muncii prin următoarele aspecte:*⁴

- obiectul dreptului securității sociale îl constituie raporturile juridice de asigurări sociale și cele de asistență socială, spre deosebire de dreptul muncii, al cărui obiect îl reprezintă relațiile individuale și colective de muncă dintre patroni și salariați;

- problemele privind securitatea socială pot face obiectul unei legi organice (conform art. 73, alin. (3), pct. p) din Constituția

României); astfel, metoda de reglementare a dreptului securității sociale este cea directă;

- dreptul securității sociale face parte, în principal, din dreptul public, iar dreptul muncii face parte atât din dreptul privat, cât și din dreptul public.

Deși cele două ramuri de drept sunt distincte, acestea comportă și o serie de asemănări:

- ambele ramuri folosesc, în mare măsură, aceleași concepte, noțiuni și instituții juridice;

- unele drepturi de asigurări sociale, precum indemnizațiile și concediile pentru incapacitate de muncă, sunt grefate pe calitatea de salariat; pensia pentru muncă depusă și limita de vârstă sau ajutorul de șomaj se acordă având în vedere activitatea salarială desfășurată;

- unele litigii ce privesc drepturile de securitate socială sunt asimilate litigiilor de muncă - ajutorul de șomaj, ajutorul de integrare profesională, alocația de sprijin etc.;

- ambele ramuri au izvoare internaționale comune;

- în dreptul intern, actele normative fundamentale - Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale și Legea nr. 76/2000 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, reflectă atât dreptul securității sociale, cât și dreptul muncii.

Securitatea socială în documente internaționale. În cadrul Organizației Internaționale a Muncii au fost elaborate și adoptate mai multe norme privind securitatea socială, precum: Convenția nr. 102/1952 privind securitatea socială, Recomandarea nr. 67/1944 asupra mijloacelor de existență, Recomandarea nr. 69/1945 asupra îngrijirilor medicale.

Convenția nr. 102/1952 a reprezentat o nouă etapă în legislația internațională a securității sociale prin introducerea obiectivului de realizare a unui nivel minim de securitate în toate statele lumii, indiferent de gradul de dezvoltare economică.

Convenția privind securitatea socială reunește toate ramurile securității sociale într-un instrument unic, fiind primul document internațional care prevede alocațiile familiale.

Convenția definește cele nouă componente ale securității sociale, și anume: asistența medicală, indemnizațiile de boală, prestațiile de șomaj, prestațiile de bătrânețe, prestațiile în caz de accidente de muncă ori boală profesională, prestațiile familiale, prestațiile de maternitate, prestațiile de invaliditate, prestațiile de supraviețuire.

La nivel european, Consiliul Europei a elaborat și a adoptat documente precum: Codul european de securitate socială (1964), Convenția europeană de securitate socială (1973), Carta socială europeană revizuită (1996). Facem precizarea că primele două documente nu au fost ratificate de România, iar Carta socială europeană revizuită a fost ratificată în anul 1999. Aceasta din urmă are importanță datorită art. 12 - "Dreptul securității sociale". Codul european de securitate socială, aproape identic cu Convenția 102/1952, avea condiții de ratificare mult mai riguroase.

În vederea coordonării prevederilor legislațiilor referitoare la securitatea socială, au mai fost elaborate următoarele documente: *Recomandarea nr. 92/441/CEE privind criteriile comune relative la resursele și prestațiile satisfăcătoare în sistemele de protecție socială*, *Recomandarea nr. 92/442/CEE privind convergența obiectivelor și politicilor de protecție socială*, *Regulamentul nr. 883/2004/CE privind aplicarea regimurilor de securitate socială*.⁵

Regulamentul nr. 883/2004/CE are în vedere toate legislațiile referitoare la securitatea socială și la componentele acesteia și privește următoarele categorii de persoane: cetățenii unui stat-membru, apatrizii, refugiații rezidenți, într-un stat-membru (în situația în care aceștia sunt sau au fost sub incidența legislației unuia sau mai multor state-membre), membrii de familie ai tuturor celor menționați, precum și urmașii acestora. Acesta nu se aplică asistenței sociale și medicale, regimurilor de prestații în favoarea victimelor războiului sau consecințelor acestuia.

Principiile securității sociale. Principiile securității sociale sunt:

Unicitatea legislației aplicabile. Comunitatea are ca scop principal coordonarea legislațiilor naționale de protecție socială pentru

a se evita diferite situații în care un salariat fie nu este asigurat în niciunul dintre statele-membre, fie este asigurat în mai multe state-membre și plătește această contribuție de mai multe ori. Principiul de bază este acela că se aplică legislația protecției sociale din statul unde muncitorul își desfășoară activitatea și nu al statului al cărui cetățean este sau pe al cărui teritoriu își are domiciliul, excepție făcând cazul detașării.

Principiul egalității de tratament. Acest principiu stă la baza sistemului comunitar. Astfel, persoanele care își desfășoară activitatea pe teritoriul unui stat-membru și cărora li se aplică regulile de protecție socială ale acestui stat, vor beneficia de aceleași condiții de aplicare a regulilor privind egalitatea de tratament ca și cetățenii statului respectiv.

Menținerea drepturilor dobândite. Potrivit acestui principiu, drepturile dobândite în cadrul unui sistem de protecție socială pot fi transferate pe teritoriul altui stat-membru. Plata contribuțiilor acestor drepturi nu este condiționată de rezidența persoanei în cauză. Astfel, o persoană ce și-a desfășurat activitatea într-un stat-membru și a dobândit dreptul de pensie acolo, își păstrează acest drept și în condițiile în care se întoarce în țara de origine. Excepție de la această regulă face cazul ajutoarelor de șomaj.

Menținerea drepturilor în curs de dobândire. Pe lângă mobilitatea beneficiilor unui lucrător stabilit pe teritoriul altui stat-membru, acestuia îi pot fi cumulate și perioadele necesare dobândirii unui drept. Acest principiu poate avea, ca efect, împărțirea obligațiilor de protecție socială între mai multe state-membre (cazul pensiilor).

În domeniul securității sociale, *România a încheiat acorduri bilaterale cu următoarele state: Albania, Algeria, Austria, Bulgaria, Cehia, Coreea, Federația Rusă, Franța, Germania, Grecia, Libia, Luxemburg, Macedonia, Olanda, Peru, Portugalia, Republica Coreea, Slovacia, Spania, Turcia, Ungaria*.⁶

Coordonarea sistemelor de securitate socială la nivelul Uniunii Europene. Fără dispozițiile Uniunii Europene privind coordonarea securității sociale nu s-ar putea garanta suficientă protecție persoanelor când acestea își exercită dreptul de liberă circula-

ție și de ședere pe teritoriul Uniunii Europene.

Dispozițiile Uniunii Europene privind coordonarea securității sociale nu înlocuiesc sistemele naționale de securitate socială cu un sistem european unic. O astfel de armonizare este imposibilă din punct de vedere politic, deoarece sistemele de securitate socială ale statelor-membre sunt rezultatele unor tradiții îndelungate, adânc înrădăcinate în cultura și în preferințele naționale.

Dispozițiile Uniunii Europene nu armonizează sistemele naționale de securitate socială, ci asigură coordonarea lor. Fiecare stat-membru are libertatea de a decide cine va fi asigurat în baza legislației naționale, ce prestații se acordă și în ce condiții, cum se calculează prestațiile respective și care sunt contribuțiile, care trebuie plătite. Dispozițiile de coordonare stabilesc norme și principii comune pe care toate autoritățile naționale, instituțiile de securitate socială (autorități competente - Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății; organisme de legatură - Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Agenția Națională pentru Prestații Sociale; instituții competente - Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale pentru legislația aplicabilă), curțile de justiție și tribunalele trebuie să le respecte atunci, când aplică legislația națională. Astfel, ele garantează că aplicarea diferitelor legislații naționale nu cauzează prejudicii pentru persoanele care își exercită dreptul de circulație și ședere în alte state-membre.

Cu alte cuvinte, o persoană care și-a exercitat dreptul de a circula în cadrul Europei nu trebuie să se afle într-o situație mai dezavantajată față de o persoană care a locuit și a lucrat mereu în același stat-membru. Cu toate acestea, pot apărea următoarele situații:

- în unele state-membre, accesul la securitatea socială se bazează pe reședință, în timp ce în alte state sunt asigurate numai persoanele care desfășoară o activitate profesională (și membrii familiilor acestora). Pentru a evita situații, în care lucrătorii migranți fie sunt asigurați în mai multe state-membre,

fie nu sunt deloc asigurați, dispozițiile de coordonare stabilesc care legislație națională se aplică unui lucrător migrant în fiecare caz;

- în temeiul legislațiilor naționale, dreptul la prestații este uneori condiționat de existența unei perioade minime de asigurare, de angajare sau de reședință (în funcție de statul-membru sau de tipul de prestație: 6 luni, 1 an, 5 ani, 10 ani sau până la 15 ani, în unele cazuri). Dispozițiile de coordonare prevăd "cumularea perioadelor". Aceasta înseamnă că perioadele de asigurare, angajare sau reședință realizate în temeiul legislației unui stat-membru sunt luate în considerare atunci, când este necesar, pentru dobândirea dreptului la o prestație în temeiul legislației altui stat-membru.

Dispozițiile Uniunii Europene în domeniul securității sociale nu introduc noi tipuri de prestații, nici nu desființează legislațiile naționale. Singurul lor scop este acela de a proteja cetățenii europeni care lucrează, își au reședința sau locul de ședere în alt stat-membru.

Coordonarea modernizată a securității sociale. Dispozițiile Uniunii Europene privind coordonarea securității sociale există de 50 de ani, normele adaptându-se constant la schimbările sociale și juridice. Noile Regule (CE) nr. 883/2004 și (CE) nr. 987/2009, privind „coordonarea modernizată a securității sociale din Uniunea Europeană”, valorifică importanta experiență acumulată: ele simplifică și consolidează normele Uniunii Europene, îmbunătățind drepturile persoanelor interesate.

„Coordonarea modernizată a securității sociale din Uniunea Europeană” deplasează accentul de la facilitarea mobilității lucrătorilor la consolidarea drepturilor tuturor cetățenilor, indiferent dacă aceștia lucrează sau nu. Aceste modificări ale coordonării securității sociale au scopul de facilita situația europenilor care se deplasează.

Această coordonare modernizată constituie o evoluție importantă în ceea ce privește protecția cetățenilor, și aceasta nu numai pentru cele 10,5 milioane de europeni care trăiesc în alt stat-membru decât cel în care s-au născut (circa 2,1% din populația totală a Uniunii Europene). De asemenea, ea va ușu-

ra viața a 250 mii de persoane, care au lucrat în mai multe state-membre și au nevoie să exporte o parte a drepturilor lor de pensie în fiecare an. Ea va îmbunătăți și protecția a peste un milion de cetățeni care traversează în fiecare zi frontierele din Uniunea Europeană pentru a lucra.

O mai bună informare a cetățenilor conduce la un acces îmbunătățit la drepturi.

Cetățenii se află în centrul „coordonării modernizate”, iar noile regulamente pun un accent special pe îndatoririle statelor-membre față de aceștia. Astfel, statele-membre trebuie să ofere asistență activă și informații, precum și să îndeplinească obiective concrete în ceea ce privește eficiența, rapiditatea și accesibilitatea.⁷ La rândul lor, cetățenii trebuie să informeze instituțiile cât mai rapid cu putință în legătură cu orice schimbări ale situației lor personale sau familiale care afectează drepturile lor la prestații.

Protecția persoanelor care circulă în cadrul Europei este, de asemenea, îmbunătățită de noile regulamente. Pentru a ține pasul cu evoluția legislațiilor naționale, ele acoperă noi drepturi, precum paternitatea și prestațiile de prepensionare, care nu erau prevăzute de normele anterioare. În plus, dispozițiile privind domenii precum șomajul, asigurările medicale și prestațiile familiale au fost simplificate, ceea ce ar trebui să simplifice interpretarea regulamentelor și să reducă sursele unor puncte de vedere divergente.

Noile regulamente introduc și posibilitatea ca un cetățean să se înregistreze temporar și să aibă acces temporar la prestații atunci, când statele-membre au puncte de vedere divergente în legătură cu legislația care trebuie aplicată. Aceasta garantează că nimeni nu va rămâne fără acoperire de securitate socială în timp ce așteaptă decizia unui stat-membru.

De asemenea, se prevede o nouă procedură de dialog și conciliere între statele-membre. Dacă statele au păreri diferite în legătură cu validitatea unui document sau cu legislația care trebuie aplicată într-un anumit caz, această procedură ar trebui să le permită să ajungă la un acord final într-un termen de maximum șase luni.

Noile regulamente au intrat în vigoare la

01 mai 2010. De la aceasta dată, toate instituțiile și organismele naționale aplică noile norme privind coordonarea securității sociale.

În ceea ce privește tranziția de la vechile la noile norme, au fost adoptate dispoziții speciale care să garanteze că tranziția la noile norme nu aduce prejudicii cetățenilor.

În principiu, odată ce noile regulamente au intrat în vigoare, ele se aplică și situațiilor care s-au produs înainte de data lor de aplicare. Cu toate acestea, dacă o cerere a fost depusă în temeiul vechilor regulamente, ea ar trebui să fie reglementată de normele aplicabile în momentul depunerii.

Dispozițiile Uniunii Europene din domeniul coordonării securității sociale se aplică legislației naționale privind:

- prestațiile de boală;
- prestațiile de maternitate și prestațiile de paternitate echivalente;
- accidente de muncă;
- bolile profesionale;
- prestațiile de invaliditate;
- pensiile pentru limita de vârstă;
- prestațiile pentru urmași;
- ajutoarele de deces;
- prestațiile de șomaj;
- prestațiile familiale;
- prestațiile de prepensionare.

Aceasta înseamnă că orice cetățean poate face apel la toate dispozițiile de coordonare în toate cazurile, în care acestea sunt necesare pentru a fi îndreptățite la una dintre aceste prestații.

Aceste dispoziții nu se aplică însă următoarelor domenii:

- asistența socială și social-medicală: aceste prestații se acordă în general în funcție de venituri și nu sunt legate de niciuna dintre categoriile menționate mai sus;
- prestațiile acordate pentru victimele războiului și ale unor acțiuni militare sau ale consecințelor acestora, pentru victimele infracțiunilor, ale asasinatelor sau ale actelor teroriste, pentru victimele care au suferit de pe urma agenților statului aflați în exercițiul funcțiunii sau pentru victimele care au suferit nedreptăți din motive politice sau religioase sau legate de familia acestora.

Dispozițiile de coordonare se aplică as-

pectelor legate de securitatea socială, dar nu și aspectelor legate de taxare, care ar putea fi reglementate prin acorduri bilaterale.

Drepturile și obligațiile cetățenilor în domeniul securității sociale. În principiu, când unui cetățean i se aplică legislația în domeniul securității sociale a unui stat-membru, acesta are aceleași drepturi și obligații ca resortisanții statului respectiv. Aceasta înseamnă, în special, că, dacă o persoană solicită o prestație, aceasta nu poate fi respinsă pentru simplul motiv că persoana respectivă nu este resortisant al statului respectiv. Principiul egalității de tratament se aplică nu numai formelor de discriminare clară, „directă”, ci și tuturor formelor de discriminare ascunsă („indirectă”), în care, în teorie, o dispoziție a legislației naționale se aplică în mod identic resortisanților aceluși stat și străinilor, dar, în practică, se constată că ea dezavantajează străinii.

Principiile nediscriminării și egalității de tratament sunt elemente centrale ale normelor de coordonare, deoarece, datorită acestora, persoanele care se deplasează în cadrul Uniunii nu sunt dezavantajate. De aceea, în temeiul noilor norme de coordonare, o dispoziție generală formulează aceste principii în termeni concreți, abordează egalizarea sau asimilarea prestațiilor, venitului, faptelor sau evenimentelor. Aceasta presupune că, de exemplu, dacă un stat-membru stabilește că eligibilitatea pentru o prestație depinde de un anumit eveniment (precum satisfacerea stagiului militar sau producerea unui accident de muncă), acest stat trebuie să țină cont de evenimentele care au avut loc în alte state-mem-

bre ca și cum acestea s-ar fi produs pe teritoriul său atunci, când evaluează dreptul unei persoane la prestații de securitate socială.⁸

Cu privire la obligațiile ce îi revin unei persoane față de statul în care este acoperită, acestea se referă la: obligația de a plăti contribuțiile de asigurări sociale și toate celelalte obligații aplicabile resortisanților statului respectiv (de exemplu, de a se înregistra și de a notifica anumite fapte autorităților naționale).

În concluzie, dispozițiile Uniunii Europene privind coordonarea securității sociale se numără printre cele mai recunoscute norme la nivelul Uniunii. În calitate de regulamente, ele au o valoare juridică generală și se aplică direct în toate statele-membre. Cu alte cuvinte, ele au caracter obligatoriu general și trebuie să fie respectate de autoritățile și administrațiile naționale, de instituțiile de securitate socială și de tribunale. Chiar și atunci, când dispozițiile legislațiilor naționale sunt în conflict cu normele Uniunii Europene, cele din urmă au prioritate.

De la adoptarea dispozițiilor privind securitatea socială, cu peste 50 de ani în urmă, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a pronunțat peste 600 de hotărâri privind interpretarea acestora.⁹ Majoritatea hotărârilor sunt favorabile lucrătorilor migranți și membrilor familiilor acestora. Acest fapt relevă, în mod clar, importanța Curții pentru protecția cetățenilor europeni. Rolul său este esențial atunci, când apar îndoeli privind domeniul de aplicare a dispozițiilor Uniunii Europene, aplicarea lor la cazuri individuale și interpretarea lor în raport cu legislația națională.

NOTE

¹ I.T. Ștefănescu, *Tratat de dreptul muncii*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2003, pag. 107.

² Eufemia Vieriu, Dumitru Vieriu, *Dreptul muncii*, Editura Pro Universitaria, București, 2010, pag. 563.

³ Eufemia Vieriu, Dumitru Vieriu, *op. cit.*, pag. 564.

⁴ I.T. Ștefănescu, *Tratat de dreptul muncii*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2003, pag. 109.

⁵ <<http://ec.europa.eu/social-security-directory>>

⁶ <<http://www.mmuncii.ro/ro/articole/0000-00-00/acorduri-bilaterale-in-domeniul-securitatii-sociale-711-articol.html>>

⁷ <<http://ec.europa.eu/social-security-coordination>>

⁸ <http://www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/file/Domenii/Securitatea%20sociala%20pentru%20lucratori%20migranti/170810Drepturile_voastre%20_RO.pdf>

⁹ <<http://ec.europa.eu/social-security-coordination>>

BIBLIOGRAFIE

1. Eufemia Vieriu, Dumitru Vieriu, *Dreptul muncii*, Editura Pro Universitaria, București, 2010.
2. I.T. Ștefănescu, *Tratat de dreptul muncii*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2003.
3. Sanda Ghimpu, Alexandru Ticlea, *Dreptul muncii*, editia a III-a, Casa de Presă și Editura „Șansa”, București, 1997.
4. *Constituția României* publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767, din 31 octombrie 2003.
5. *Regulamentul (CE) nr. 988/2009* al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială și de stabilire a conținutului anexelor acestuia.
6. *Regulamentul (CE) nr. 987/2009* al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială.
7. *Regulamentul (CE) NR. 883/2004* al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială.
8. <<http://www.mmuncii.ro>>
9. <<http://ec.europa.eu/social-security-directory>>
10. <<http://ec.europa.eu/social-security-coordination>>
11. <<http://ehic.europa.eu>>
12. <<http://www.ec.europa.eu/missoc>>

Prezentat: 28 martie 2012.

E-mail: bajenaru@rambler.ru